

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

Voorzitter en leden van de Raad voor civiel-militaire Zorg en Onderzoek
d.t.v. Secretaris RZO
Landgoed "De Zwaluwenberg"
Utrechtseweg 225
1213 TR Hilversum

Hoofddirectie Personeel

Bezoekadres:

Kalvermarkt 32
2511 CB Den Haag

Postadres:

MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag

www.defensie.nl

Contactpersoon

Ltkol drs. I.C.C. Hiestand-Schatorie
Icc.hiestand.schatorie.01@mindef.nl

Onze referentie

BS2018008622

Bij beantwoording datum, onze referentie en onderwerp vermelden.

Datum **19 APR 2018**

Onderwerp Onderzoek naar mogelijk specifieke zorgbehoeften van vrouwelijke veteranen, RZO-advies nr. 19

Geachte voorzitter en leden van de RZO,

Met RZO-advies nr.19 adviseert de RZO een multidisciplinair onderzoek uit te voeren naar de zorgbehoeften van vrouwelijke veteranen, omdat de bestaande zorg mogelijk niet aansluit bij hun zorgbehoeften. Vooruitlopend heeft het Veteraneninstituut in samenwerking met het LZV een verkennend onderzoek uitgevoerd dat begin 2017 is voltooid. De zorgbehoeften tussen mannelijke en vrouwelijke veteranen bleken op de meeste thema's niet nadrukkelijk van elkaar te verschillen, hoewel er op een aantal onderwerpen wel onderscheid bestaat. Ik ben het Veteraneninstituut en het LZV zeer erkentelijk voor hun verkennend onderzoek. De resultaten daarvan kunnen als input dienen voor verdere invulling van het RZO advies nr. 19.

Ik besef dat het verder invulling geven aan RZO advies nr. 19 enige tijd op zich heeft laten wachten. De tijd is echter niet nodeloos gepasseerd. Inmiddels is invulling gegeven aan de bevindingen van het eerder genoemde verkennende onderzoek. Ook zijn reeds bestaande onderzoeken op het gebied van vrouwen in de krijgsmacht, diversiteit en veteranenzorg nader bestudeerd. Zo is in samenwerking met de afdeling Trends Onderzoek en Statistiek (TOS) bestudeerd in hoeverre uit eerdere onderzoeken indicaties over verschil in zorgbehoeften zijn gebleken, onder meer aan de hand van de nazorg-vragenlijst¹, en zijn ook andere bronnen geraadpleegd². Daarnaast is gekeken naar onderzoek over en ervaringen met gender en diversiteit binnen Defensie en is het onderzoek van het SCP 'Grenzen aan de Eenheid' ter hand genomen. In het algemeen komt hieruit het beeld naar voren dat vrouwelijke veteranen geen expliciete andere

¹ Factsheet Nazorg, militairen naar geslacht, 2015.

² P&O-data uit PeopleSoft uit periode 2013 – 2017.

Werkbelevingsonderzoek 2016 en 2017 (PICTURE).

Dienstverlatersonderzoek 2017.

zorgbehoeften hebben dan mannelijke veteranen, maar dat zij soms wel minder steun uit de omgeving ervaren. Wel blijkt dat vrouwelijke militairen binnen Defensie, mede als gevolg van hun geringe percentage, zich nog niet overal geaccepteerd voelen. Dit beperkt zich niet tot uitzendingen.

Hoofddirectie Personeel

Datum
19 APR 2018

Onze referentie
BS2018008622

Aansluitend heb ik door mijn directie een inventarisatie laten verrichten naar de wijze waarop een vervolgonderzoek kan worden ingericht. Met diverse specialisten is intensief van gedachten gewisseld. Gesproken is met vertegenwoordigers van de Faculteit Militaire Wetenschappen, het Kennis en Onderzoekscentrum van het Veteraneninstituut, de Militaire Geestelijke Gezondheidszorg en de afdeling TOS.

Ook is overleg gevoerd met de RZO; mijn speciale dank gaat uit naar mevrouw dr. S.H. Lo Fo Wong. Het gesprek met haar, waarin zij haar visie op en kennis over dit onderwerp met ons heeft gedeeld, is van grote waarde geweest.

Hoewel de visie van de specialisten op onderdelen verschilde, bleek in grote lijn overeenstemming te bestaan over de opzet van een aanvullend onderzoek. De bevindingen uit deze gesprekken deel ik u op hoofdlijnen graag mee.

Ten eerste blijkt een onderzoek met enquêtes niet voldoende diepgang te geven om achterliggende oorzaken te achterhalen; diepte-interviews door wetenschappelijk onderlegde interviewers en interactie met de onderzoeksgroep wordt aanbevolen. Alleen op die wijze kan worden onderzocht wat de zorgbehoeften zijn en, met name, welke oorzaken daaraan ten grondslag liggen. Het merendeel van de specialisten benadrukt dat de interviewers de taal van de organisatie moeten spreken en ervaring dienen te hebben in de organisatie. Zij pleiten voor interne onderzoekers. Deze in steek wordt echter niet door iedereen gedeeld omdat een onderzoek door externe onderzoekers de onafhankelijkheid onderstreept.

Voorts wordt een meerjarig onderzoek geadviseerd, waarin zowel mannelijke als vrouwelijke militairen meerdere jaren worden gevolgd. Hiermee kan verandering in zorgbehoeften in kaart worden gebracht en de zorg specifiek worden afgestemd op de doelgroep. Aangegeven is tevens dat het onderzoek zich niet uitsluitend op de zorgbehoefte na afloop van uitzending zou moeten richten maar breder moet zijn; aandacht dient ook te worden besteed aan de voorbereiding op en de periode tijdens de uitzending.

Ten slotte is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de planning van het onderzoek. Veteranen worden veelvuldig bij diverse onderzoeken betrokken. Daarnaast wordt regelmatig onderzoek gedaan naar de positie van de vrouwelijke militair in de krijgsmacht, zo ook naar vrouwelijke veteranen. Gezien het geringe percentage vrouwelijke militairen en het (nog lagere) percentage vrouwelijke veteranen, zijn het vaak dezelfde personen die voor onderzoek worden benaderd. Dit leidt tot 'onderzoeksmoeheid' en is van invloed op de betrouwbaarheid van de resultaten. Afstemming met lopende onderzoeken is dan ook van groot belang.

Dit in overweging nemend, heb ik besloten het onderzoek niet op de Onderzoeksagenda te publiceren. Ik verzoek de Faculteit Militaire Wetenschappen van de NLDA een onderzoekvoorstel en -opzet te schrijven en het onderzoek met ingang van 2019 op te starten. De Faculteit verricht onafhankelijk academisch onderzoek en beschikt over een Wetenschappelijke Advies Raad (WAR) die bestaat uit hoogleraren van verschillende Nederlandse universiteiten. De WAR houdt toezicht op de wetenschappelijke kwaliteit van onderwijs en onderzoek.

Het onderzoek dient meerdere jaren te beslaan en zich op de eerste plaats te richten op mogelijke specifieke (zorg-) behoeften van vrouwelijke militairen rondom uitzendingen. Daarbij acht ik het van belang mannelijke militairen als referentiegroep bij het onderzoek te betrekken. Ik vraag de Faculteit daarbij tevens de samenwerking met externe onderzoekers in het onderzoeksvoorstel te betrekken.

Hoofddirectie Personeel

Datum

19 APR 2018

Onze referentie

BS2018008622

Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik u hartelijk te danken voor uw advies en uw voortdurende betrokkenheid bij Defensie en haar veteranen.

DE HOOFDDIRECTEUR PERSONEEL,

P.F.M. Reesink
Schout-bij-nacht